

Kunstnerbøger – eller bøger som kunst

Vildt voksende, grænseoverskridende, udfordrende. Sådan kan man beskrive Kunstnerbøgerne, en ny genre, der har vokset sig større gennem de sidste år. Kunstnerbøgerne har fået deres eget hovedværk på dansk i bogen *Danske Kunstnerbøger / Danish Artists' Books*, som udkom i 2013. Samtidig er kunstnerbøgerne gennem de seneste år blevet præsenteret på flere udstillinger.

I bogen kredser man om, hvorledes man præcis skal definere kunstnerbøger og netop spørgsmålet om, hvad kunstnerbøger er – og ikke er.

Som tidligere ansvarlig for Pligt-afleveringen på Det Kgl. Bibliotek stødt jeg på kunstnerbøgerne allerede for mange år siden. Bogtrykkerne har omhyggeligt afleveret kunstnerbøgerne sammen med den øvrige bogproduktion. Sammen med kolleger på Det Kgl. Bibliotek har vi haft hovedbrud om, hvorledes man biblioteksmæssigt skulle behandle bøger, som undertiden var uden titel, i uhåndterlige formater og fremstillet af materialer, som ville medføre bevaringsmæssige udfordringer i fremtiden. Uanset hovedbruddet har der ikke været tvivl om, at kunstnerbøgerne skulle bevares og de udgør i dag en del af den samlede masse i Nationalbibliotekets samlinger og er omhyggeligt katalogiseret i databasen REX.

Forening for Boghaandværk har i mere end hundrede år været med til at bære bogen frem som kunsthåndværk og som kunst. Foreningen har som bekendt blandt andet til formål at fremme kvaliteten af bøger, hvad angår form, funktion og udførelse.

Der er ingen tvivl om, at bogbinderfaget fra tidlige tider har været kunsthåndværk, og at dette skal respekteres. Berømte bogbindernavne og berømte bogsamlere er det bedste eksempel på dette. Denne respekt for boghåndværket genfinder man i databasen Early European Books, som bl.a. har digitaliseret alle de ældste danske bøger. Her kan læseren på traditionel vis se den digitaliserede originale tekst fra bogen, men læseren kan også se bogens bind og snit, idet bogen som fysisk genstand samtidig er blevet fotograferet fra alle sider. Det er således muligt både at læse bogen og samtidig få et indtryk af, hvorledes den ser ud som fysisk genstand. Det sker i respekt for, at de ældste bøger også er håndværk.

I den traditionelle bog er det teksten, som er det egentlige. Bogbindet er rammen om bogen. Uanset hvor fornemt bindet er, så er fokus på teksten. Bogen og bindet er en container for information, med et moderne udtryk en informationsbærer. På samme måde er fotobøger og kunstbøger også informationsbærere. Man kan i disse bøger se gengivelser af fotografier og gengivelser af anden kunst. Det kan godt være fornemt udstyrede bøger, men hovedformålet er at formidle indholdet til læseren.

Anderledes forholder det sig med kunstnerbøger, som bryder med de gængse begreber. Bogen *Danske Kunstnerbøger / Danish Artists' Books* har til formål at præsentere kunstnerbøger som en ny kunstform.

Første gang, der blev afholdt en udstilling i Danmark med kunstnerbøger, var en vandreudstilling

i 1983, som startede på Hvidovre Bibliotek og derefter turnerede til fem andre udstillingssteder i Danmark. I bogen kan man læse om syv udstillinger i Danmark tilbage til 1983 med kunstnerbøger som emne. Dertil skal lægges at der alene i 2016 var fire udstillinger om kunstnerbøger, hvor man viste forskellige perspektiver på genren. Den første var „Kunstnerbøger, vildt voksende“ på Den Frie januar-februar 2016. Charlottenborg viste udstillingen „Museum Pist Protta“ september-november i anledning af tidsskriftet Pist Protta's 35 års jubilæum. Museumsbygningen viste i december tre små udstillinger, hvoraf skal nævnes „Nyt Kapitel“. Endelig viste Det Kgl. Bibliotek udstillingen „Opslag Nedslag“, som i seks temaer viste værker af en række kunstnere i perioden september 2016 til marts 2017. Udstillingerne „Pist Protta“ og „Opslag Nedslag“ var omtalt i *Nyt for Bogvenner 2016*.

Thomas Hvid Kromann er en af redaktørerne af *Danske Kunstnerbøger / Danish Artists' Books*. Han har kurateret udstillingen „Opslag Nedslag“ og har selv længe været aktiv formidler af kunstnerbøger som en ny kunstform. 24 forfattere har bidraget til bogen, heraf en fra USA, en fra Frankrig og resten fra Danmark. Forfatterne er fagfolk og dækker et bredt spekter fra litteratur- og kunsthistorikere til kunstnere og bogbranchen.

Bogen består af tre hoveddele. Den første hoveddel med overskriften „Artikler“ har kunstnerbøger som emne, hvor bidragyderne kredser om at definere kunstnerbøger som begreb, genre og kunstart, uden at finde det endelige svar. Den korte

definition fra Thomas Hvid Kromann lyder: „Kunstnerbøger er bøger som ‚kunst‘,“ og han tilføjer så, at det „... næppe [er] muligt eller ønskværdigt at konstruere en helt præcis definition, der omfatter alle kunstnerbøgers specielle karakteristika,“ fordi der findes så mange fortolkninger af begrebet. En kunstnerbog behøver ikke en gang være læsbar, men kan fremstå som et „bogliggende“ objekt”.

Bogens anden hoveddel med overskriften „Œuvres“ præsenterer femten kunstnere, som er hovednavne inden for feltet og hvor produktionen af kunstnerbøger har udgjort et selvstændigt spor. Blandt disse kunstnere er kendte navne som bl.a. Asger Jorn, Albert Mertz, Per Kirkeby, Stig Brøgger og Lene Adler Petersen. Nogle af kunstnerne har arbejdet med genren i kortere eller længere perioder. Afsnittet rummer kompetente præsentationer af kunstnerne og deres værker.

I præsentationerne udtrykker forfatterne deres fascination over kunstnerbøgerne, de giver en interessant analyse af kunstnernes arbejder, samtidig med at de søger at

indkredse og forstå kunstnerbøgerens særlige karakter.

Tredje hoveddel har ikke sin selvstændige kapiteloverskrift, men jeg ser tredje hoveddel i, at bogen også kan fungere som opslagsværk til at skabe sig overblik over kunstnerbøgerne. På otte sider bringes en for så vidt mulig komplet oversigt over de vigtigste kunstneres værker. Der bringes en oversigt med indholdsbeskrivelse af danske særudstillinger siden 1983 og der bringes en omfattende bibliografi om de omhandlede kunstnere, dels bøger om dem og dels bøger af dem. Det er en uvurderlig dokumentation, hvor redaktørerne beskedent tilføjer, at deres liste er kun en begyndelse. Men det skal tilføjes, at det er en god begyndelse til afdækning af et nyt emne.

I forbindelse med denne artikel har jeg talt med Thomas Hvid Kromann, som fortæller, at der helt aktuelt har været en selvstændig sektion med kunstnerbøger i den danske kunstner Tal R's udstilling, som har løbet over sommeren 2017 på Louisiana. Desuden vil der til oktober blive uddelt en europæisk

pris for den bedste kunstnerbog, Prix Bob Calle.

Thomas Hvid Kromann fortæller videre: „I Tyskland og Frankrig er der opstået forskningsnetværk, som har fokus på kunstnerbogen. Foreløbig har det resulteret i fire bøger, som er udkommet på det tyske forlag Ch. A. Bachmann. De arbejder med at kortlægge genren i forhold til de vestlige kunstbegreber og arbejder på at få kunstnerbogen placeret mere præcist mellem den klassiske boghistorie og 1950'ernes avantgardistiske kunstforståelse.“

Thomas Hvid Kromann mener, at det ville være forkert at trække kunstnerbøgerne ud som en isoleret eller selvstændig genre. „Derimod bør de ses som en naturlig del af den enkelte kunstners samlede Œuvre.“

Kunstnerbøgerne er stadig en ny genre. En anmelder har sammenfattet det således: „En bog er ikke en bog er ikke en bog.“ Man opdeler traditionelt bøger i genrer, skønlitteratur, faglitteratur osv. Ligeledes opdeler man traditionelt kunst i genrer: oliemaleri, litografi, akvarel osv. I begge traditionelle genreopdelinger mangler vi kunstnerbøgerne. Lige nu falder de som genre mellem flere stole, men de skal samles op som en kunstart i sin egen ret.

Thomas Hvid Kromann, Louise Hold Sidenius, Maria Kjær Thomsen & Marianne Vierø (red.): *Danske Kunstnerbøger – Danish Artists' Books*. København: Møller, Köln: Verlag der Buchhandlung Walther König. 2013. 301 s. Forhandles af Det Kgl. Bibliotek.

Steen Bille Larsen